

Välfärden behöver kapitalismen

Svenska Dagbladet den 8 augusti 2014

Den franske ekonomen Thomas Piketty blivit omåttligt populär inom svensk socialdemokrati. Det är både ologiskt och oroande. Piketty är en fransk vänsterintellektuell som betonar konflikten mellan arbete och kapital. Ur en matematisk, teoretisk modell menar han sig ha härlett kapitalismens inneboende tendens att skapa klyftor, och hans främsta rekommendation är en global progressiv skatt på kapital.

Låter detta som en tänkare för svensk socialdemokrati? Definitivt inte. Mellan 1870 och 1970 växte Sverige snabbare än andra västländer. Samtidigt fördelades välståndet allt jämnare. Den svenska arbetarrörelsen förtjänar en betydande del av äran för detta, men det förtjänar också nämnas att den länge hemliga ingrediensen i detta framgångsrecept var – en välfungerande kapitalism. Statsvetaren Leif Lewin var en av de första som beskrev den svenska socialdemokratiens förhållande till kapitalismen med frågan: Varför slakta den gås som värper guldägg? Nationalekonomen och s-riksdagsledamoten Bo Södersten formulerade sig mer tillspetsat i en boktitel 1991: Kapitalismen byggde landet.

Kapitalism som en guldäggsvärpande gås är en välfunnen liknelse, och en klok strategi för ett parti som vill främja sysselsättning och välfärd. Det krävs goda villkor för näringslivet om ett land vill ha både framgångsrika företag och höga skatter på arbete. Används skatteintäkterna dessutom för att främja en frisk och välutbildad befolkning, blir resultatet ännu bättre. Är det något svensk socialdemokrati kan vara stolt över, är det att den klassiska konflikten mellan arbete och kapital förvandlats till något som liknar ett symbiotiskt förhållande: Kapitalismen gynnas av välfärdsstaten, och välfärdsstaten är i sin tur beroende av skatteintäkter från näringslivet.

Mot denna bakgrund är Pikettys plötsliga popularitet i svenska vänsterkretsar svårbegriplig på gränsen till paradoxal. Där Piketty är utopisk och teoretisk har svensk socialdemokrati varit pragmatisk och handfast. Hög skatt på kapital har aldrig varit Sveriges framgångsrecept. De försök som gjordes att begränsa kapitalismen med löntagarfonder och kraftigt progressiva inkomstskatter på 70- och 80-talet slog inte särskilt väl ut.

Det svåra med guldäggsliknelsen är att förstå vad gåsen symboliserar. Man kan luras att tro att det rör sig om ett eller flera framgångsrika företag som ska fås att trivas i Sverige, kanske genom att den ekonomiska politiken anpassas till deras behov. I själva verket är guldäggen frukten av ett ekonomiskt system med privat äganderätt, vinst, konkurrens, ekonomisk öppenhet och en icke-korrupt rättsstat. Det var reformer på dessa områden som bidrog till att Sverige lyfte sig ur fattigdomen för 150 år sedan.

Läs gärna franska ekonomer, men glöm inte lärdomarna från vår egen ekonomiska historia!

Andreas Bergh, docent och välfärdsforskare

Institutet för Näringslivsforskning och Ekonomihögskolan i Lund.